

۲۰۹۰۴۸۹

بسم الله الرحمن الرحيم

تأثیر شخصیت مجنی علیه بر تعیین میزان مجازات در قانون کیفری ایران

مؤلف:

مرضیه علی اکبری

(کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی)

انتشارات مهریز

سردبیشه	علی اکبری، مرضیه، ۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور	تأثیر شخصیت مجنی علیه بر تعیین میزان مجازات در قانون کیفری ایران/ مؤلف: مرضیه علی اکبری.
مشخصات نشر	تهران: معراج مبین، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۶۰ ص.
شابک	978-622-95292-0-1
وضعیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	شخصیت (حقوق) - ایران
موضوع	Personality (Law) - Iran
موضوع	جرایم علیه اشخاص- ایران
موضوع	Offenses against the person-- Iran
موضوع	حقوق جزا - ایران
موضوع	Criminal law - Iran
موضوع	مجازات - ایران
موضوع	Punishment - Iran
رده بندی کنگره	IO4419
رده بندی دیسی	۳۶/۵۵۰۱۳
شماره کتابشناسی	۵۸۷۱۹۲

نام کتاب: اثر شخصیت مجنی علیه بر تعیین میزان مجازات در قانون کیفری ایران
مؤلف: مرضیه علی اکبری
ناشر: انتشارات معراج مبین
مدیر مسئول: دکتر کرامت ملک زاده فرد
مدیر داخلی: دکتر جواد شهبازی کرمی
صفحه آرای: قاسمی (رها)
طراحی جلد: مجتبی فرهادی
چاپ و صحافی: گنجینه
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸
شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
قیمت: ۳۲۰۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۲۹۲-۰-۱ ISBN: 978-622-95292-0-1

همراه: ۰۹۱۲۳۷۷۸۴۶۷

تلفن: ۴۴۶۹۰۸۲۲

www.MearajmobinPub.ir
MearajmobinPub@gmail.com

دفتر مرکزی تهران: دهکده المپیک، شهرک چشمه، کوچه میخک شرقی،

پلاک ۷، تلفن ۴۴۶۹۰۸۲۲

توجه: کلیه حقوق مادی و معنوی چاپ و نشر، طرح روی جلد و عنوان کتاب با توجه به قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، مصوب سال ۱۳۴۸ برای مؤلف و ناشر محفوظ است. هرگونه استفاده بدون مجوز کتبی از ناشر و مؤلف تخلف بوده و بر اساس بند (۵) ماده ۲۳ قانون قابل پیگیری در محاکم قضایی می باشد.

فهرست مطالب

۴	مقدمه مؤلف
۷	سیاست‌گذاری
۹	فصل اول: تبیین مفاهیم و مبانی شخصیت
۱۰	تعریف لنوی و اصطلاحی شخصیت
۱۳	سازمان شخصیت
۲۴	گفتار پنجم: افسرواسیون (شناخت شخصیت)
۳۶	فصل دوم: نفوذ آموزه های بزه دیده شناسی
۳۶	در بخش کلیات قانون مجازات
۳۷	نقش بزه دیده در وقوع جرم
۴۱	ناظر به شناسایی مجنی علیه
۴۶	دسترسی به عدالت کیفری
۴۸	حق برآمدن مجنی علیه
۵۱	حق برآمدن به شکایات مجنی علیه
۵۹	حق مرتبط با جبران خسارت مجنی علیه
۶۳	فصل سوم: نقش مجنی علیه در مرحله تعیین حکم و اجرای مجازات
۶۴	نقش مجنی علیه در فرایند دادرسی و صدور حکم
۶۵	فرایند دادرسی
۸۳	فرایند صدور حکم
۹۲	نقش بزه دیده در مرحله اجرای حکم
۹۲	فرایند اجرای حکم
۱۰۴	نظام عدالت کیفری در جهت دفاع حقوق مجنی علیه
۱۰۴	حقوق ناظر به شناسایی مجنی علیه
۱۱۳	حق همراهی و حمایت از بزه دیده
۱۱۳	حق گوش فرا دادن به شکایات بزه دیده
۱۱۵	حق آگاهی یافتن بزه دیده از فرایند دادرسی
۱۱۷	حق حمایت شدن بزه دیده در فرایند دادرسی
۱۲۱	حقوق مرتبط با جبران خسارت بزه دیده
۱۲۵	وجود رابطه پدر و فرزندی بین قاتل و مقتول
۱۲۷	جنسیت مجنی علیه
۱۲۹	وضعیت روانی مجنی علیه
۱۳۱	عفو مجنی علیه
۱۳۱	عفو اولیای دم
۱۳۳	عفو ولی امر یا حاکم
۱۳۴	نقش مجنی علیه در مجازات دیه
۱۳۸	فصل چهارم:
۱۳۸	نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۳۹	نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۵۱	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه مؤلف:

شخصیت مجموعه ای از ویژگی های ظاهری و غیرظاهری رفتار یک فرد است که ثبات و جلوه بیشتری دارد و تا حدی قابل پیش بینی است، بررسی شخصیت مجنی علیه و اثرگذاری آن بر میزان مجازات، محتاج تبیین شخصیت مجنی علیه و ویژگی های قانون کیفری، ماهیت و حدود مترتب بر آن است، لذا پیداست که هر فعل و یا ترک فعل و نیازی را که قانونگذار بر آن مجازاتی در اقسام مختلف تعیین و بر آن ضمانت اجرایی مترتب می داند، وصف جرم دارد، از طرفی حقوق کیفری ایران براساس هنجارها و ارزش های اساسی جامعه و با تکیه بر مبانی نظری رد قریب خود و طبعاً متأثر از نظام عقیدتی مشخص، فعل یا ترک فعلی را ممنوع و یا مجاز می داند، از طرفی آن ضمانت اجرای کیفری وضع می کند، مع الوصف مبانی و ابناء تعیین مجازات، در قانون کیفری ایران بر مفاهیمی چون اخلاق، حق، عدالت و قدرت و نهایتاً آزادی بوده و اهداف ناشی از آن، ناظر بر تلفی دولت از ابزارهای مفاخر هنجارهای مسلم اجتماعی است. نظر به مراتب فوق می بایست به این مهم پرداخت که، شخصیت مجنی علیه به عنوان یک پارامتر به تأثیری در میزان مجازات تعیینی دارد. لذا در این پژوهش بر آنیم تا ضمن تبیین اندیشه های حاکم بر میزان و نوع و حدود و تعیین مجازات، نوعاً امکان تقابل یا تعامل آن با شخصیت مجنی علیه ملاک نظر قرار برفت. شایسته آنست که اعتقادمان بر این است که حوزه وسیع قانون کیفری، خود مستلزم دیدگاه متصور و ملاک نظر قانونگذار را در تعیین مجازات تعبیر داند. کسی که از وقوع جرمی متحمل ضرر و زیان می شود مجنی علیه یا متضرر جرم است، مجنی علیه یا متضرر از جرم اگر در مقام شکایت برآید شاکی خصوصی خواهد بود و وقتی به دنبال ادعای دادستان از دادگاه جزایی مطالبه ضرر و زیان کند مدعی خصوصی است و مادام که

دادخواست ضرر و زیان تسلیم نکرده شاکی خصوصی نامید می شود،
مجنی علیه ممکن است شخص یا اشخاص معین حقیقی و یا حقوقی
باشد، بین متضرر از جرم و شاکی خصوصی از یک طرف و بین شاکی
خصوصی و مدعی خصوصی از سوی دیگر عموم و خصوص وجود دارد،
به این معنی که هر شاکی خصوصی متضرر جرم است ولی هر متضرر از
جرم شاکی خصوصی نیست و همچنین هر مدعی خصوصی شاکی
خصوصی است اما هر شاکی خصوصی مدعی خصوصی نیست.

رسان میانی بزه دیده شناسی علمی، مجنی علیه و شخصیت او،
رابطه اثر بزه کار و عوامل مختلف و تاثیر این عامل در فرایند ارتکاب
جرم بر روی می شری، در بند ۳ ماده ۴۵ قانون اوضاع و احوال خاصی
که موجب برتری میهم شده بود مانند رفتار و گفتار تحریک آمیز
مجنی علیه از جمله کیانات مخففه بود، در قوانین پس از انقلاب نیز
به موجب ماده ۳۵ قانون اصلاح به مجازات اسلامی ۱۳۶۱ و بند ۳ ماده
۲۲ ق.م.ا. ۱۳۷۰ به این موضوع پرداخته شد، قانون گذار در بند پ ماده ۳۸
ق.م.ا. مصوب ۹۲ همچنان رفتار و گفتار تحریک آمیز مجنی علیه را
موجب تخفیف مجازات تعزیری بزهکار دانسته است، قانون گذار ایران
برای حمایت کمتر از بزه دیدگانی که با رفتار و گفتار تحریک آمیز
نقشی مؤثر در ارتکاب جرم داشته اند در نهاد کیانات مخففه قضایی
این موضوع را پیش بینی کرده است. کیفیات مخففه قضایی در قوانین
موضوعه ایران پیشینه ای دراز دارد، در این رابطه ماده ۳۸ ق.م.ا.
مصوب ۹۲ به تبیین جهات مخففه قضایی پرداخته است و در ماده ۹۲
مکلف کرده تا جهات تخفیف را در حکم تصریح کند، در این ماده به
جای عبارت ((از قبیل...)) که در قوانین قبلی آمده بود قید ((عبارتند از
...)) به کار رفته است تا جهات تخفیف به موارد خاص منحصر شود،
تخفیف مجازات از میزان تخصیر و مسئولیت بزهکار هیچ گاه نمی کاهد
بلکه مصلحت خاصی را تامین می کند که صرفاً موجب تخفیف مجازات

بزهکار می شود، قانون مجازات اسلامی مصوب ۹۲ با آگاهی بیشتر با مبانی بزه دیده شناسی علمی توجه کرده است به طوری که قانونگذار برای نخستین بار به جای استفاده از واژه ((مجنی علیه)) از واژه ((بزه دیده)) استفاده کرده است؛ بند پ ماده ۳۸ ق.م.ا. مصوب ۹۲ به اوضاع ((اوضاع و احوال خاص مؤثر در ارتکاب جرم از قبیل رفتار یا گفتار تحریک آمیز بزه دیده یا وجود انگیزه شرافتمندانه در ارتکاب جرم)) اشاره نموده است، بدین ترتیب قاضی در جرایمی که امکان نوسان دهی در مجازات آن ها برای تخفیف یا تبدیل مجازات وجود داشته باشد می تواند میزان مجازات را تقلیل دهد و یا آن را به نفع بزهکار تبدیل کند. توجه به مبانی علیه و نقش و شخصیت او در ارتکاب جرم که از دستاوردهای بزه دیده شناسی علمی است در قضاوت های کیفری نیز می تواند موثر باشد، بدین سان جرم شناس قاضی کیفری را به مثابه ماشینی به شمار نمی آید که اعمال مجرمانه را با قانون تطبیق می دهد، در این دیدگاه قاضی با توجه به خصوصیات و حالات بزهکار و علل و انگیزه های ارتکاب جرم و اوضاع اجتماعی که در آن مرتکب جرم شده است (مانند شخصیت - رفتار و گفتار تحریک آمیز بزه دیده) توجه کند، با گسترش این دیدگاه زمینه اجرای عدالت و تحقق اصل فردی کردن مجازات ها بیشتر فراهم می شود، بنابراین با توجه به پیوند و ارتباط تنگاتنگی که می تواند بین شخصیت مجنی علیه و بزه جرم و بزه از سوی بزهکار و مجرم وجود داشته باشد لذا در این کتاب به بررسی نقش و شخصیت مجنی علیه در تعیین مجازات کیفری پرداخته می شود.

مرضیه علی اکبری

پاییز ۱۳۹۸

